

Chambre des Représentants

Kamer der Volksvertegenwoordigers

14 NOVEMBRE 1946.

14 NOVEMBER 1946.

PROPOSITION DE LOI

fixant la composition du corps électoral provincial.

WETSVOORSTEL

tot vaststelling van de samenstelling
van het provinciaal kiezerskorps.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA SECTION CENTRALE (1)

PAR M. DU BUS DE WARNAFFE.

VERSLAG

NAMENS DE MIDDENAFDEELING (1) UITGEBRACHT

DOOR DEN HEER DU BUS DE WARNAFFE.

MESDAMES, MESSIEURS,

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

Tout comme la proposition de loi attribuant le droit de vote aux femmes pour les Chambres législatives, la proposition sur laquelle j'ai l'honneur de faire rapport est la réplique d'une proposition identique déposée par M. Carton de Wiart, le 14 juin 1945, et devenue caduque par suite de la dissolution des Chambres en janvier 1946.

Nous ne pouvons, à son sujet, que reprendre les termes du rapport que rédigea à cette première occasion Madame Blume-Grégoire (*Doc. parl.*, 1944-1945, n° 238) :

« Il est indispensable que nous possédions enfin une loi électorale provinciale et que cette Chambre ne donne plus le spectacle lamentable de recommencer les mêmes débats n'aboutissant à aucun résultat à la veille de chaque consultation électorale provinciale. »

Evenals het wetsvoorstel waarbij het stemrecht wordt verleend aan de vrouwen voor de Wetgevende Kamers, is het voorstel waarover ik de eer heb verslag uit te brengen de weergave van een gelijkaardig voorstel, dat op 14 juni 1945 door den heer Carton de Wiart werd ingediend en in Januari 1946 verviel ingevolge van de Kamersontbinding.

Wij kunnen ons, dienaangaande, bepalen bij het herhalen van de bewoordingen van het verslag, dat bij die eerste gelegenheid, werd opgemaakt door Mevr. Blume-Grégoire (*Stukken van de Kamer*, 1944-1945, n° 238) :

« Het is onontbeerlijk, dat wij eindelijk een wet op de provinciale verkiezingen zouden bezitten, en dat deze Kamer, op den dag vóór iedere provinciale verkiezing, niet meer het jammerlijk schouwspel biede dezelfde debatten, die toch tot geen oplossing leiden, te moeten herbeginnen. »

(1) Composition de la Section centrale : MM. Van Cauwelaert, président; De Taeye — Somerhausen; Vergels — Gaspar; Rassart — Mme Grégoire-Cloes; du Bus de Warnaffe — Marck; Loos — Stubbe.

Voir :

112 (1946) : Proposition de loi.

(1) Samenstelling van de Middenafdeeling : de heeren Van Cauwelaert, voorzitter; De Taeye — Somerhausen; Vergels — Gaspar; Rassart — Mme Grégoire-Cloes; du Bus de Warnaffe — Marck; Loos — Stubbe.

Zie :

112 (1946) : Wetsvoorstel.

Peut-être, en effet, le moment est-il venu de mettre fin à cet incessant spectacle.

Depuis 1921, il n'existe plus de loi organique sur la formation des listes électorales pour la Province. Il a fallu parer à cette carence par des lois de circonstance en 1921, 1925, 1932 et 1936; en 1946, le Gouvernement alla même plus loin et n'hésita pas à déroger au système déjà boiteux des lois de circonstance pour fixer la composition des listes électorales provinciales par voie d'arrêté.

Il est temps que cesse cette anarchie grandissante et qu'il soit mis fin à ces reculades répétées devant l'obstacle.

Une proposition de loi accordant le droit de vote aux femmes pour la province fut déposée pour la première fois en 1921. Rejetée à la Chambre par 84 voix contre 73 et 3 abstentions, elle fut par contre adoptée au Sénat par 95 voix contre 57 et 7 abstentions.

Pour sortir de cette impasse qui menaçait la révision constitutionnelle, il fut convenu que le droit de suffrage à la province, en 1921, serait réservé aux hommes, mais que les femmes voteraient à partir de 1925. Cela fut voté au Sénat par 109 voix contre 11 et 11 abstentions, et confirmé le 12 octobre 1921 par M. Vandervelde, Ministre de la Justice, au nom de vingt-huit de ses amis politiques.

En vue des élections provinciales de 1925, une nouvelle proposition de loi fut déposée le 21 février 1924 par M. Carton de Wiart. Le porte-parole de la gauche socialiste déclara que les membres de son groupe ne la voteraient pas, et la question ne fut pas vidée en 1925.

Par amendement au projet du gouvernement fixant le corps électoral provincial pour 1929, M. Carton de Wiart voulut étendre le droit de vote aux femmes. Cet amendement fut rejeté à la Chambre par 77 voix contre 63 et 4 abstentions, et au Sénat par 69 voix contre 54.

M. Carton de Wiart revint à la charge en déposant une proposition de loi en 1936, mais sans plus de succès.

Il récidiva le 10 mars 1937, mais la dissolution du 6 mars 1939 intervint sans que la question eût avancé d'un pas.

Il renouvela son initiative le 14 juin 1939, et cette fois deux jours plus tard au nom du gouvernement, M. Devèze, ministre de l'Intérieur, déposa un projet consacrant enfin l'électorat féminin à la province.

Cette proposition et ce projet furent fondus en un texte unique par la section centrale chargée de leur examen (*Doc. parl.*, 1944-1945, n° 238).

Lorsque survint la dissolution de janvier 1946.

L'actuelle proposition reste dans la ligne du projet gou-

Inderdaad is het oogenblik wellicht gekomen om een einde te maken aan dit voortdurend schouwspel.

Sedert 1921, bestaat er geen organieke wet meer voor het opmaken van de kiezerslijsten voor de Provincie. Wegens dit in gebreke blijven, heeft men gelegenhedswetten moeten goedkeuren in 1921, 1925, 1932 en 1936; in 1946, is de Regeering zelfs verder gegaan en zij heeft niet geaarzeld af te wijken van het reeds kreupele stelsel der gelegenhedswetten om het opmaken van de kiezerslijsten voor de provincie bij wijze van besluit te bepalen.

Het is noodig, dat thans die toenemende anarchie verdwijne en dat een einde zou worden gemaakt aan die herhaalde terugwijken voor den hinderpaal.

Een wetsvoorstel tot verleening van het stemrecht aan de vrouwen voor de provincie werd een eerste maal, in 1921, ingediend. In de Kamer verworpen met 84 stemmen tegen 73 en 3 onthoudingen, werd het daarentegen in den Senaat goedgekeurd met 95 stemmen tegen 57 en 7 onthoudingen.

Om een uitweg te vinden aan dien toestand, waardoor de grondwetsherziening werd bedreigd, werd overeengekomen geworden dat het kiesrecht voor de provincie in 1921 voorbehouden zou blijven aan de mannen, doch dat de vrouwen zouden stemmen van 1925 af. Dit werd goedgekeurd in den Senaat met 109 stemmen tegen 11 en 11 onthoudingen, en bevestigd, op 12 October 1921, door den heer Vandervelde, minister van Justitie, namens acht en twintig van zijn politieke vrienden.

Met 't oog op de provincieverkiezingen voor 1925, werd op 21 Februari 1924 een nieuw wetsvoorstel ingediend door den heer Carton de Wiart. De woordvoerder van de socialistische linkerzijde verklaarde, dat de leden zijner groep het niet zouden goedkeuren, en de aangelegenheid bleef onopgelost in 1925.

Bij amendement op het ontwerp van de Regeering waarbij de samenstelling van het provinciaal kiezerskorps voor 1929 werd bepaald, wilde de heer Carton de Wiart het stemrecht uitbreiden tot de vrouwen. Dit amendement werd met 77 stemmen tegen 63 en 4 onthoudingen door de Kamer verworpen, en in den Senaat met 69 stemmen tegen 54.

De heer Carton de Wiart herhaalde zijn poging door het indienen van een wetsvoorstel in 1936, doch zonder meer bijval.

Op 10 Maart 1937, herhaalde hij zijn voorstel, doch de ontbinding van 6 Maart 1939 kwam tusschenbeide zonder dat de kwestie een stap was gevorderd.

Hij hernieuwde zijn initiatief op 14 Juni 1939, en ditmaal, twee dagen nadien, diende de heer Devèze, minister van Binnenlandsche Zaken, namens de Regeering een ontwerp in waarin eindelijk het vrouwenstemrecht voor de provincie werd voorzien.

Dit voorstel en dit ontwerp werden in een enkelen tekst versmolten door de Middenafdeeling die met hun onderzoek werd belast (*Stukken van de Kamer*, 1944-1945, n° 238). In Januari 1946, kwam er echter opnieuw ontbinding.

Dit voorstel blijft in de lijn van het Regeeringsontwerp

vernemental de 1939 et de la proposition admise à l'unanimité par la section centrale d'octobre 1945.

On se demande bien, cette fois, ce qui pourrait empêcher la Chambre de l'adopter. Votre commission, à l'unanimité, s'est prononcée favorablement à son sujet.

Elle a rejeté par 7 voix contre 3 l'amendement que l'honorable M. Somerhausen justifie dans la note annexée au présent rapport.

Le présent rapport a été adopté à l'unanimité.

Le Rapporteur,

Le Président,

Ch. DU BUS DE WARNASSE.

Fr. VAN CAUWELAERT.

van 1939 en van het voorstel, dat in October 1945 eenparig door de Middenafdeeling werd aanvaard.

Men vraagt zich ditmaal af, wat de Kamer zou kunnen verhinderen, er haar goedkeuring aan te hechten. Uw Commissie heeft zich éénparig uitgesproken ten gunste van het voorstel.

Zij verwierp met 7 stemmen tegen 3 het amendement dat door den heer Somerhausen wordt verantwoord in de aan dit verslag toegevoegde nota.

Dit verslag werd eenparig goedgekeurd.

De Verslaggever,

De Voorzitter,

Ch. DU BUS DE WARNASSE.

Fr. VAN CAUWELAERT.

AMENDEMENT

PROPOSE PAR M. SOMERHAUSEN.

Ajouter au projet un article nouveau rédigé comme suit :

« La présente loi sera applicable lors de la prochaine réunion ordinaire des électeurs à l'effet de procéder au renouvellement intégral des Conseils provinciaux ».

NOTE JUSTIFICATIVE

Par 7 voix contre 3 la section centrale a repoussé l'amendement que j'ai déposé selon le vœu des partis de la majorité de la Chambre.

Cet amendement n'est nullement inspiré par une hostilité masquée envers le vote des femmes.

Depuis un quart de siècle nos concitoyennes participent aux élections municipales. On ne voit pas pourquoi elles resteraient écartées des élections provinciales ou législatives.

Il suffit de rappeler la part prise par les femmes à la résistance et à la guerre pour justifier leur droit à participer à la chose publique. En Grande-Bretagne les femmes furent sans exception mobilisées pour les services auxiliaires de l'armée ou pour l'industrie de guerre. Nous avons vu en Belgique les A.T.S., les W.R.E.N. et les W.A.A.F., nous y avons même vu de jeunes anglaises servir dans l'artillerie contre avion. S'il impose aux femmes le service militaire ou paramilitaire, de quel droit l'Etat moderne leur refuserait-il le droit de vote ?

Certes des consultations populaires récentes se sont prononcées contre l'électorat des femmes suisses. Mais ce n'est pas une raison suffisante pour que la Belgique diffère une réforme envisagée depuis 1921.

Si l'amendement repoussé par la majorité de la section centrale diffère — non pas la réforme elle-même — mais son application, c'est pour enlever à certains la tentation de rendre le pays ingouvernable et de provoquer une dissolution. La Belgique a traversé sans orages la redoutable période de l'après-guerre. Son redressement économique suscite l'étonnement et l'admiration de tous les observateurs étrangers. La reconstruction du pays et le rééquipement de ses industries exigent impérieusement la tranquillité politique.

Nous ne croyons certes pas que la participation des femmes aux luttes politiques la compromettrait, mais nous nous méfions — à tort ou à raison — de l'ardeur partisane de certains féministes outranciers.

Il est d'ailleurs permis de signaler que sans l'opposition d'une fraction de l'ancienne Chambre, les femmes belges

AMENDEMENT

VOORGESTELD DOOR DEN HEER SOMERHAUSEN.

Aan het ontwerp een nieuw artikel toevoegen, luidend als volgt :

« Deze wet is van toepassing bij de eerstkomende gewone bijeenroeping der kiezers, ten einde over te gaan tot de volledige vernieuwing der Provincieraden ».

VERANTWOORDING

De middenafdeeling heeft het amendement, dat ik volgens den wensch van de meerderheidspartijen van de Kamer heb ingediend, met 7 tegen 3 stemmen verworpen.

Dit amendement is geenszins ingegeven door een verborgen vijandigheid tegenover het vrouwenstemrecht.

Seder een kwart eeuws nemen onze medeburgeressen deel aan de gemeenteverkiezingen. Men ziet niet in waarom zij zouden verwijderd worden gehouden van de provincieverkiezingen of van de wetgevende verkiezingen.

Het volstaat te herinneren aan het aandeel van de vrouwen in den weerstand en in den oorlog, om haar recht op deelneming in de Staatszaken te rechtvaardigen. In Groot-Brittannië werden de vrouwen zonder uitzondering gemobiliseerd voor de hulpdiensten van het leger of voor de oorlogsnijverheid. Wij zagen ze ook in België, de A.T.S., de W.R.E.N. en de W.A.A.F., wij zagen zelfs jonge Engelsche vrouwen die dienden bij het luchtdoelgeschut. Zoo de moderne Staat aan de vrouwen militaire of paramilitaire diensten oplegt, met welk recht zou hij haar dan het stemrecht weigeren ?

Zeker, onlangs nog, spraken volkraadplegingen zich uit tegen het kiesrecht der Zwitsersche vrouwen. Maar dit is geen reden opdat België een hervorming, die sedert 1921 wordt onder 't oog gezien, zou uitstellen.

Zoo het door de meerderheid van de middenafdeeling verworpen amendement niet de hervorming zelf, maar de toepassing er van uitstelt, is het om aan sommigen de verleiding te ontnemen het land onregeerbaar te maken en een ontbinding uit te lokken. België heeft het naoorlogsche tijdperk zonder stormen doorgemaakt, zijn economisch herstel wekt de verwondering en de bewondering van alle buitenlandsche waarnemers. Politieke rust is een dringende vereischte voor den wederopbouw van het land en de wederuitsrusting van zijn nijverheden.

Zeker, wij gelooven niet dat de deelneming van de vrouwen aan den politieken strijd deze rust zou in gevaar brengen, maar wij wantrouwen — terecht of ten onrechte — den partijdigen ijver van sommige feministen tot het uiterste.

Het weze ons, overigens, toegelaten er op te wijzen dat, zonder het verzet van een deel van de oude Kamer, de

auraient été dotées du droit de vote à partir du 1er janvier 1947.

A la séance du 24 octobre 1945 notre collègue Mme Blume-Grégoire s'exprimait en ces termes :

« C'est avec une profonde émotion que je prends la parole... parce que c'est un jour important pour les femmes de ce pays que celui où on leur donne le droit de vote... l'amendement du gouvernement... indique une date précise pour l'octroi de ce droit et si la loi est votée, les femmes auront le droit de vote à un moment précis... Je ne dis pas que l'amendement du gouvernement me donne satisfaction, mais il aura l'avantage de mettre fin aux marchés intéressés auxquels a donné lieu l'octroi du droit de vote aux femmes... Même si j'éprouve certains regrets devant le dépôt de l'amendement du Gouvernement, je dois cette fois souligner qu'on ne reporte plus aux calendes grecques l'application du principe, mais à une date précise. »

Il convient d'admirer la sagesse et le réalisme de cette féministe qui préférerait une loi d'application différée à des formules plus alléchantes mais incertaines.

Si tous les groupes de la Chambre avaient été aussi raisonnables que la collègue que nous venons de citer, le problème aurait été résolu et le présent débat superflu.

Un vote unanime eût été possible le 24 octobre 1945. Une opposition passionnée le rendit impossible. Le mieux fut l'ennemi du bien...

Madame Blume-Grégoire ayant fait allusion aux marchandages politiques dont fut l'objet le vote des femmes, il importe de rappeler un chapitre de notre histoire parlementaire que la plupart des représentants nouvellement élus ignorent sans doute.

Afin de ne pas encourir le reproche de partialité, nous nous bornerons à recopier la table des matières des Annales parlementaires.

SESSION 1923-1924 : Elections provinciales — Vote des femmes :

M. Max déclare que tout en étant partisan du vote des femmes à la province il se joint, pour des raisons d'opportunité, à l'unanimité de la gauche libérale qui désire la remise de cette réforme.

M. Carton de Wiart estime être l'interprète de la droite en insistant pour que son projet soit inscrit à l'ordre du jour.

M. Vandervelde indique les motifs pour lesquels la gauche socialiste votera l'inscription à l'ordre du jour.

Belgische vrouwen het stemrecht zouden verkregen hebben te rekenen van 1 Januari 1947.

In de vergadering van 24 October 1945, drukte onze collega, Mevrouw Blume-Grégoire, zich uit in dezer voege :

« Het is met een diepe ontroering, dat ik het woord neem... omdat het een belangrijke dag is voor de vrouwen van dit land, de dag waarop men haar het stemrecht geeft... het amendement van de Regeering... stelt een bepaalden datum vast voor de toekenning van dit recht en, indien de wet wordt aangenomen, zullen de vrouwen stemrecht hebben op een bepaald oogenblik... Ik zeg niet, dat het amendement van de Regeering mij voldoening geeft, maar het heeft het ten doel een einde te maken aan het baatzuchtig opbod waartoe de verleening van het stemrecht aan de vrouwen aanleiding heeft gegeven... Zoo ik zelfs eenige spijt gevoel tegenover de indiening van het amendement van de Regeering, moet ik er nochtans op wijzen, dat men de toepassing van het grondbeginsel niet meer op de lange baan schuift, maar een welbepaalden datum opgeeft. »

Wij moeten de wijsheid en den werkelijkheidszin van die feministe bewonderen, die een wet met uitgestelde toepassing verkoos boven aanlokkelijker maar onzekere formules.

Indien alle groepen van de Kamer even redelijk waren geweest als de collega, wier woorden wij zooeven aanhaalden, dan zou het vraagstuk reeds opgelost zijn en de huidige bespreking overbodig.

Een eenparige stemming zou op 24 October 1945 mogelijk geweest zijn. Een hartstochtelijk verzet maakte dit onmogelijk. Het streven naar 't betere maakte, dat 't goede achterwege bleef.

Daar Mevrouw Blume-Grégoire zinspeelde op het politieke opbod waarvan het vrouwenstemrecht het voorwerp was, is het van belang te herinneren aan een hoofdstuk uit onze parlementaire geschiedenis waarmede de meesten der nieuw gekozen volksvertegenwoordigers niet bekend zijn.

Opdat men ons niet het verwijt van partijdigheid zou kunnen maken, zullen wij er ons toe beperken de inhoudstafel van de Parlementaire Handelingen over te schrijven.

ZITTINGSJAAR 1923-1924 : Provincieverkiezingen — Vrouwenstemrecht :

De heer Max verklaart dat, hoewel hij voorstander is van het vrouwenstemrecht voor de provincie, hij zich, om redenen van opportuniteit, aansluit bij de eenparigheid van de liberale linkerzijde die de verdaging van die hervorming wenschte.

De heer Carton de Wiart is van meening, dat hij de tolk is van de rechterzijde, wanneer hij aandringt opdat zijn ontwerp op de agenda zou worden gebracht.

De heer Vandervelde geeft de redenen op waarom de socialistische linkerzijde zal stemmen voor de inschrijving op de agenda.

M. *Wauwermans* demande l'appel nominal et cette demande est appuyée par la droite. La proposition est rejetée par 86 voix contre 71 et 4 abstentions (28 mai 1924).

M. *Lemonnier* déclare que la gauche libérale maintient son opposition au projet de loi et qu'au moment où elle viendra en discussion elle dégagera toutes les conséquences qui en découlent quant à la participation de la gauche libérale au Gouvernement.

M. *Huysmans* à l'occasion d'une fixation de l'ordre du jour, rappelle la question du vote des femmes à la province (6 juin 1924).

M. *Huysmans* renouvelle son observation au sujet de la discussion de ce projet de loi (12 juin 1924).

M. *Huysmans* propose formellement de discuter la question du vote des femmes à la province à la fin de la session en cours (19 juin 1924).

M. *Tschoffen* s'oppose à la proposition de M. *Huysmans* afin que la Chambre puisse examiner le statut des pensions.

M. *Carton de Wiart* fait remarquer que l'article 12 du règlement ne permet pas de fixer à long terme l'ordre des discussions.

L'appel nominal est demandé sur la proposition de M. *Huysmans* tendant à fixer la discussion au début de juillet. Cette proposition est rejetée par 89 voix contre 55 et 6 abstentions.

SESSION 1924-1925.

A l'occasion d'une discussion sur la fixation de l'ordre du jour, le 28 novembre 1924, MM. *Vandervelde*, *Carton de Wiart* et *Segers* font des observations au sujet du moment où cette proposition de loi ainsi que le projet du Gouvernement seront discutés.

M. *Huysmans* rappelle que cette question doit être abordée dès la rentrée de janvier.

Une longue discussion se produit (le 24 décembre 1924) au sujet de la mise à l'ordre du jour de la question de l'électorat féminin à la province. Toute décision est ajournée.

Une proposition tendant à mettre cet objet à l'ordre du jour après le projet de péréquation est adoptée par 96 voix contre 68 et 8 abstentions (28 janvier 1925).

Interrompons ici la reproduction de la table des matières pour citer les Annales elles-mêmes :

M. *Janson* : « En ce moment laissez-moi vous le dire d'une façon très objective, le pays n'attend pas de réforme politique, son souci est ailleurs.

De heer *Wauwermans* vraagt de stemming bij naamafroeping en die vraag wordt gesteund door de rechterzijde. Het voorstel wordt verworpen met 86 stemmen tegen 71 en 4 onthoudingen (28 Mei 1924).

De heer *Lemonnier* verklaart, dat de liberale linkerzijde haar verzet tegen het wetsontwerp handhaaft en dat zij, op het oogenblik dat het ter bespreking komt, alle gevolgtrekkingen, die er uit voortvloeien, zal maken wat de deelneming betreft van de liberale linkerzijde aan de Regeering.

Bij gelegenheid van een regeling van de werkzaamheden herinnert de heer *Huysmans* aan het vraagstuk van het vrouwenstemrecht voor de provincie (6 Juni 1924).

De heer *Huysmans* hernieuwt zijn opmerking betreffende de behandeling van dit wetsontwerp (12 Juni 1924).

De heer *Huysmans* stelt uitdrukkelijk voor de kwestie van het vrouwenstemrecht voor de provincie te behandelen op het einde van het loopende zittingsjaar (19 Juni 1924).

De heer *Tschoffen* verzet zich tegen het voorstel van den heer *Huysmans*, opdat de Kamer het statuut der pensioenen zou kunnen behandelen.

De heer *Carton de Wiart* doet opmerken, dat artikel 12 van het reglement niet toelaat de orde der besprekingen op langen termijn vast te stellen.

De hoofdelijke stemming wordt gevraagd over het voorstel van den heer *Huysmans* tot vaststelling van de bespreking in het begin van Juli. Dit voorstel wordt verworpen met 89 tegen 55 stemmen en 6 onthoudingen.

ZITTINGSJAAR 1924-1925.

Ter gelegenheid van een bespreking over de regeling van de werkzaamheden, op 28 November 1924, maken de heeren *Vandervelde*, *Carton de Wiart* en *Segers* opmerkingen in verband met het oogenblik, waarop dit wetsvoorstel evenals het ontwerp van de Regeering zullen behandeld worden.

De heer *Huysmans* herinnert er aan, dat die kwestie dient aangevat bij de hervatting der werkzaamheden, in Januari.

Er ontstaat een lang debat (op 24 December 1924) in verband met de inschrijving op de agenda van de kwestie van het vrouwenkiesrecht voor de provincie. Iedere beslissing wordt verdaagd.

Een voorstel tot inschrijving van dit punt op de agenda, na het perequatieontwerp, wordt aangenomen met 96 tegen 68 stemmen en 8 onthoudingen (28 Januari 1925).

Hier onderbreken wij de weergave van de inhoudstafel, om de Handelingen zelf aan te halen :

De heer *Janson* : Laat me toe u op zeer objectieve wijze te zeggen, dat het land thans geen politieke hervorming verwacht; het heeft andere bekommernissen.

M. Carton de Wiart : Vous oubliez qu'il nous faut absolument une loi sur l'électorat provincial.

M. Janson : Ce que le pays attend, c'est que nous travaillions avec le gouvernement Theunis à la solution des difficultés pressantes qui nous assaillent de tous côtés. Voilà quelle sont les préoccupations du pays. Et vous n'y donnerez pas satisfaction en obéissant à la préoccupation exclusivement politique de réaliser une réforme qui vous est chère, mais qui doit passer, suivant nous, après les autres sujets que nous venons d'énumérer. »

Reprenons la table des matières :

M. Van Belle propose que la question de l'électorat féminin soit discutée avant la question d'Eupen-Malmédy (4 mars 1925) M. Van Belle demande l'appel nominal, la demande est appuyée par l'extrême gauche et la proposition de M. Van Belle est rejetée par 74 voix contre 21 et 7 abstentions.

Votèrent contre : MM. Amelot, Carton de Wiart, du Bus de Warnaffe, Marck, Pierco, Van Cauwelaert, Van den Corput, Vergels.

M. Missiaen motiva comme suit son abstention :

« Ik heb mij onthouden om de gelegenheid te hebben te kunnen zeggen, hoezeer die belachelijke comédie door de katholieke partij rond het vrouwenstemrecht gespeeld mij de keel uithangt. »

Le Parlement fut dissous peu de temps après sans que la Chambre ait pu se prononcer sur le vote des femmes.

Il est donc établi qu'il y a une vingtaine d'années, les contingences politiques incitèrent le parti catholique à s'opposer à l'adoption du vote des femmes.

La leçon de ces mémorables débats est la suivante : Que tous les partisans sincères du vote des femmes fassent bloc sur la seule formule qui permette de l'inscrire dans notre législation.

Les groupes de la majorité ont exprimé leur sentiment. La réforme est impossible sans leur concours. L'électorat féminin peut être immédiatement inscrit dans notre législation par le vote unanime de la proposition amendée.

Toute autre procédure n'est qu'une parade électorale

De heer Carton de Wiart : Gij vergeet, dat wij een wet op het provinciaal kiesrecht volstrekt noodig hebben.

De heer Janson : Het land verwacht, dat wij met de Regeering Theunis zouden werken aan de oplossing van de dringende moeilijkheden, die ons van alle zijden overvallen. Dat zijn de bekommernissen van het land. Gij zult daaraan niet voldoen, door louter om politieke redenen, een hervorming door te voeren die ons nauw aan het hart ligt maar o.i. dient te komen na de andere onderwerpen, die wij zooeven hebben opgesomd.

Laten we de inhoudstafel hervatten :

De heer Van Belle stelt voor de kwestie van het vrouwenkiesrecht te behandelen vóór de kwestie van Eupen-Malmédy (4 Maart 1925). De heer Van Belle vraagt de hoofdelijke stemming; de vraag wordt gesteund door de uiterste linkerzijde en het voorstel van den heer Van Belle wordt verworpen met 74 tegen 21 stemmen en 7 onthoudingen.

Stemden tegen : de heeren Amelot, Carton de Wiart, du Bus de Warnaffe, Marck, Pierco, Van Cauwelaert, van den Corput, Vergels.

De heer Missiaen motiveerde zijn onthouding als volgt :

« Ik heb mij onthouden om de gelegenheid te hebben te kunnen zeggen, hoezeer die belachelijke komedie door de katholieke partij rond het vrouwenstemrecht gespeeld mij de keel uithangt. »

Het Parlement werd kort nadien ontbonden, zonder dat de Kamer uitspraak had kunnen doen over het vrouwenstemrecht.

Het staat dus vast, dat de politieke omstandigheden, vóór een twintigtal jaren, de katholieke partij er toe hebben aangezet zich tegen de aanneming van het vrouwenstemrecht te verzetten.

Uit die heuglijke debatten kan de volgende les worden getrokken : Alle oprechte voorstanders van het vrouwenstemrecht dienen zich éénparig te scharen rond de eenige formule, waardoor het in onze wetgeving kan worden opgenomen.

De meerderheidsgroepen hebben hun meening te kennen gegeven. De hervorming is onmogelijk zonder hun medewerking. Het vrouwenkiesrecht kan onmiddellijk in onze wetgeving worden opgenomen, door de éénparige goedkeuring van het geamendeerde voorstel.

Iedere andere handelwijze is louter kiesvertoon.